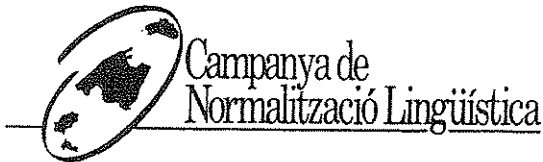

LÍNIA DIRECTA

amb la Campanya de Normalització Lingüística

I

Palma
1991

Línia Directa

© Aina Moll

Producció: Campanya de Normalització Lingüística de les Illes Balears

Fotocomposició: Documenta Balear s.a.

Impressió: Antoni Rotger, "Es Pes de Sa Palla"

Dipòsit Legal: PM-1.364/1991

Normalització dels noms de pila i dels llinatges

La normalització dels noms de pila i dels llinatges, que tractàrem al DM per primera vegada el 24 de juny, en un text que calgué repetir el 3 de juliol perquè “el follet de l’ordinador” ens va jugar una mala passada, va ser objecte d’un gran nombre de consultes dels lectors. Reproduïm les respostes que donàrem sobre el tema, en el mateix ordre en què es publicaren.

I

Un parell de comunicants han coincidit a demanar informació sobre la conveniència i el procediment de normalitzar els noms de pila i els llinatges.

Hem de tenir en compte que es tracta de dues coses diferents:

Els noms de pila

La anormalitat en els noms de pila no és una qüestió ortogràfica (tots s'escriuen segons les normes), sinó una qüestió d'identitat, ja que durant el franquisme era obligatori que tots els espanyols fossin inscrits en castellà. **Normalitzar** els noms de pila és **traduir-los**, i per això s'ha d'anar al Jutjat on l'interessat està registrat i omplir una instància demanant la substitució del nom castellà per la forma corresponent catalana. La modificació es fa constar a la partida de naixement i al llibre de família. És un tràmit immediat i gratuït, i és molt recomanable realitzar-lo, perquè el nom és el principal senyal d'identitat individual i de pertinença a una comunitat lingüística i cultural.

Els llinatges

En els llinatges que tenen forma que no s'adiu amb la normativa ortogràfica, convé distingir diferents casos:

1) Els que són **barbarismes ortogràfics**, introduïts per influència de l'ortografia castellana: **Suñer, Compañ, Alemañ, Russiñol**, en lloc de **Sunyer, Company, Alemany, Rossinyol**.

En aquests casos, la normalització és tan recomanable com en els noms de pila, ja que la **ny**, com a signe existent només en català, és "marca d'identitat col·lectiva", així com la **ñ**, que no existeix en català, ho és per als castellans (i ja hem vist com han reaccionat davant el perill de veure-la desaparèixer dels ordinadors).

2) Els que no s'adiuen a les normes ortogràfiques però són formes catalanes (arcaïsmes o dialectalismes): **Morey, March, Bosch**, en lloc de **Morei, Marc, Bosc; Janer** (o **Jané**, o **Gené**) en lloc de **Gener; Artigas, Comas, Casasnovas**, en lloc d'**Artigues, Comes, Casesnoves**.

Totes aquestes formes es poden considerar **normals** en el sentit que són noms catalans que s'han transmès així d'una generació a

l'altra abans de la promulgació de les normes ortogràfiques, i que no hi ha una necessitat social d'estandarditzar-los. Convé normalitzar-los o no, en cada cas particular, segons que el seu portador se senti més identificat amb una grafia o l'altra.

Cadascú és amo del seu llinatge, i pot triar entre la forma que han emprat els seus pares i avis i la forma adaptada a l'ortografia. Ara bé, per això mateix la normalització ortogràfica dels llinatges no és automàtica com la del nom de pila, sinó que ha de ser objecte d'expedient de **canvi de nom**. El tràmit s'ha de fer al Jutjat i cal aportar-hi -a més d'un informe de l'autoritat acadèmica (en el nostre cas, la Universitat Balear) sobre la forma ortogràficament correcta del llinatge- proves documentals per demostrar que l'interessat firma amb aquesta forma, i dos testimonis que ho corroborin.

Per això, qui tingui el llinatge ortogràficament incorrecte i el vulgui normalitzar, ha de començar per firmar amb la forma correcta (**Sunyer, Bosc, Artigues**, etc.) els talons bancaris, els carnets de notes dels fills, les cartes, etc., i fer-la constar a les targes de visita, carnets de soci d'entitats cíviques, etc., a fi de sol·licitar més tard el canvi de nom en els documents oficials.

Els barbarismes en la pronunciació.

Més greu que la incorrecció ortogràfica; i fins i tot que el barbarisme ortogràfic (que afecta un nombre molt petit de casos) és el **barbarisme fonètic**, que consisteix a pronunciar els llinatges catalans com si fossin castellans. Per exemple, el llinatge del nou batle de Palma, **Fageda**, molts el pronuncien amb les vocals clares i amb el so de **j** castellana, quan és un nom ben català que vol dir 'bosc de faigs'. I això no passa només amb els llinatges poc corrents. Hi ha professors que passen llista pronunciant **tots** els llinatges amb fonètica castellana (i així els "cantaven" la majoria de membres de les meses electorals el 26 de maig), i fins i tot hi ha

ciutadans que normalment et diuen en bon mallorquí que el seu nom és "Miquel Jaume" o "Jaume Pujol", però si qualcú els demana en castellà ¿Cómo te llamas? responen *Miguel Jaume* o *Jaime Pujol*, amb el nom traduït i el llinatge amb fonètica castellana.

En aquest sentit, tots els llinatges necessiten ser normalitzats. I per normalitzar-los, és necessari que prenguem consciència col·lectivament d'aquesta anormalitat. Individualment, no podem fer altra cosa que pronunciar-los sempre correctament i corregir els interlocutors quan els diguin malament. —A.M. (DM, 3 de juliol).

II

El dret de no normalitzar els llinatges

Un lector de DM, de llinatge **Janer**, va telefonar a Línia Directa per dir, parlant en castellà i amb certa irritació, que **Janer** no té res a veure amb **Gener** i que no sap per què tenim la mania de "normalitzar-ho tot". No sé si vam saber-li explicar prou bé per telèfon que **Jané**, **Janer**, **Gené**, **Gener**, **Giné**, **Giner**, són variants del nom del primer mes de l'any, que segons la normativa ortogràfica s'escriu **gener**. És un de tants llinatges presos del nom d'un mes, probablement el de naixença de l'infant (Vegeu Francesc de Borja Moll, "Els llinatges catalans", pàg. 264). A Mallorca predomina la forma **Janer**, però a la llista telefònica de Palma s'hi troben també totes les altres. Que consti que "no tenim la mania de normalitzar" els llinatges; si en vam parlar, és perquè diversos comunicants demanaven com s'ha de fer per normalitzar-los, i precisament vàrem insistir que no hi ha necessitat d'adaptar-los a les regles ortogràfiques i que els seus portadors tenen plena llibertat d'adaptar-los o no (En Moll era de segon llinatge **Casasnovas** i no el volgué canviar mai).- A.M. (DM, 9 de juliol).

III

Més sobre normalització de noms i llinatges

La campanya per la normalització dels noms comença a fer efecte, i molta gent s'hi interessa. Molts fan extensiva la preocupació a l'adaptació dels llinatges a la normativa ortogràfica: per exemple, un jove demana si per canviar-se el nom al D.N.I. s'han de retocar també els llinatges, i una altra es queixa que li han posat traves per "canviar-se tot el seu nom" (suposam que vol dir nom i llinatges).

Hem de distingir entre la normalització del nom de pila i la dels llinatges. Els noms dels mallorquins que havien estat inscrits per imposició legal en castellà, són substituïts pel seu equivalent català per simple sol·licitud de l'interessat.

Els llinatges, en canvi, s'han transmès d'una generació a l'altra abans de l'establiment de les normes ortogràfiques. El qui feia la inscripció al Registre l'escrivia seguint el seu criteri, de manera que hi ha gent que té un mateix llinatge escrit de manera diferent (**Febré**, **Fabré** o **Febrer**, per exemple) i tenen avant-passats comuns. Aquesta varietat no perjudica la unitat de la llengua, de manera que no és necessari unificar-los. El qui té un llinatge que no s'adapta a l'ortografia pot triar entre conservar-lo, o normalitzar-lo ortogràficament; en aquest cas, ha de fer expedient de **canvi de nom**.

"**Xim**".- Un senyor inscrit com a **Joaquín** ha volgut normalitzar el seu nom posant-se **Xim** i al Jutjat li han dit que ha de ser **Joaquim**, perquè "Xim" és un diminutiu. Diu que hi ha gent que li ha dit que la inscripció que ell vol és possible, i demana informació.

Probablement uns i altres tenen raó. Ara que s'admet qualsevol nom com a nom de pila, deu ser possible inscriure un infant amb qualsevol diminutiu. Però abans la norma era que fossin noms de sant, i no s'admetien diminutius com **Xim**, **Ximo**, **Quim**, per **Joaquim**, o **Pep**, **Bep**, **Jep**, etc., per **Josep**. La normalització de "Joaquín" és, per tant, **Joaquim**, i per inscriure una altra forma deu ser necessari, com per als llinatges, fer expedient de canvi de nom. - A.M. (ED, 13 de juliol).

IV

Aquests dies rebem a **Línia Directa** moltes consultes sobre llinatges, de gent que s'interessa pels tràmits que s'han de fer per adequar-los a l'ortografia, o per saber si és necessari fer aquesta adequació, o si el seu llinatge té la forma que li correspon segons la normativa.

Vist l'interés del públic, convé recordar que hem parlat del tema a **Línia Directa** els dies 24 de juny i tres de juliol, explicant que s'ha de distingir entre els llinatges que són **barbarismes**, perquè la grafia correspon a una altra llengua, com els que tenen **ñ** castellana en lloc de **ny** (o bé **ch** en lloc de **j**, freqüents en valencià, o **ill** en lloc de **ll**, que es troben sovint a la Catalunya del Nord per influència francesa) i els que són arcaïsmes o dialectalismes del català; hem explicat també, i encara hi vam insistir el dia 9 de juliol amb el títol **el dret de no normalitzar els llinatges**, que no és necessari adaptar-los. Per als qui volen fer-ho exposàvem els tràmits necessaris per a l'expedient de canvi de nom.

Quant a les preguntes sobre llinatges concrets, contestam directament al consultant; però n'hem seleccionat per a **Línia Directa** tres que tenen **y** grega, que és la qüestió ortogràfica que, segons sembla, desperta més interés.

"Mayol". - Un consultant de nom **Mayol** demana si, en cas de voler normalitzar el seu llinatge, l'ha de canviar per **Mallol** o per **Maiol**.

La forma normativa del nom comú corresponent és **mallol** (que vol dir "vinya jove", castellà *majuelo*). **Mayol** és un dialectalisme, consistent a pronunciar **i** la **ll** procedent de determinats sons llatins (que en castellà han donat **j**), i és un arcaïsmes en la conservació de la grafia **y** per representar la **i**. Per tant, si es vol conservar la forma dialectal corregint l'arcaïsmes, s'haurà d'escriure **Maiol**, mentre que si es vol adaptar totalment a la normativa ortogràfica, haurà de ser **Mallol**.

"Morey". - També en aquest cas ens demanen si la forma ortogràficament normal és **Morei** o **Morell**.

Aquí l'opció és clara: **Morei**, que prové de "Mauritiu" (nom propi que té també un derivat culte "Maurici", com el nom comú "servei / servici"). En canvi, **Morell** ve de "Maurellu", diminutiu de "Maurus", 'moro')

"Caldentey". - El senyor Jordi Caldentey demana "si el seu llinatge es pot escriure amb **i** o amb **ll** segons l'etimologia d'En Moll".

F. de B. Moll, a **Els llinatges catalans**, diu de Caldentey: "Forma contracta de **Casal d'En Tey**, que és el nom d'una família felanitxera, documentat a mitjan segle XIII segons investigació de Ramon Rosselló".

Tey és grafia arcaica i dialectal, com la de **Mallol**, per **Tell** (castellà *tejo*). S'escriurà, per tant, amb **i** o amb **ll** segons que vulguem mantenir o no el dialectalisme.

Personalment, en tots tres casos, optaria per deixar el llinatge tal com és, en la seva forma tradicional a Mallorca. - A.M. (DM, 15 de juliol).

V

El canvi de nom dels nins

La senyora Mª Victòria Fernández comunica que per normalitzar el nom de la seva filla de deu anys, substituint el nom castellà **Inés** pel català **Agnès**, al Jutjat han demanat que compareguin els pares a fer la sol·licitud i que aportin documents (el carnet de notes de l'escola, per exemple) que acreditin que la nina és coneguda com a **Agnès**, dos testimonis majors d'edat que ho corroborin i un certificat de l'Obra Cultural Balear sobre l'equivalència de noms. Diu que ha estat tractada molt amablement, i que tot plegat resulta fàcil, però vol fer constar que el canvi no és tan simple com hem dit en aquesta **Línia Directa**.

Efectivament, la modificació automàtica del nom només es fa a les persones inscrites abans de la promulgació de la Llei 17/1977,

de 4 de gener, que va suprimir l'obligació dels espanyols d'inscriure's en castellà, vigent en el règim anterior. Com que a partir de 1977 els pares poden triar la llengua en què volen donar nom als fills, es considera que si els inscriuen en castellà és que volen que tinguin nom castellà. Per adaptar el nom al català s'ha de fer en aquest cas expedient de **canvi de nom**.

Hem de reconèixer que la lògica de la Llei és impecable; però segurament la rutina haurà fet inscriure més d'una **Agnès** com a **Inés** i més d'un **Jaume** com a **Jaime** i ara els pares hauran de fer el tràmit, si no volem que el nin o nina tenguí tota la vida nom castellà.

L'exigència del certificat de l'OCB deu ser un error; ara ja sols es demana si el nom no figura al *Catàleg de noms propis de persona* de Joan Miralles. Els dos testimonis són exigits per la llei en els expedients de canvi de nom, i no poden ser-ho els pares, perquè aquests es presenten com a interessats en nom del seu fill o filla.

Confiam que ara ja no "queda res dins el tinter" sobre aquest tema de la normalització del nom. —A.M. (ED, 13 de juliol)